

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

4. De materia legis humanæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

nis sublatam credere possunt. Hinc V. C. Trident. Constit. quæ hætenus non receptæ, aut in praxin deductæ non sunt, vim obligandi non habent, vt neque Doctores ex Cathedra, multò minus Iudices in foro externo vel interno causas definire debeant, secundum leges non receptas.

In legum obseruatione quilibet conformari debet illi communitati, cuius ipse proxima pars est, qua re si lex in aliis prouinciis recepta sit, in tua non sit, eius obligatione non astringeris.

6 In dubio num lex recepta sit, pro ipsa præsumendum est. Ratio, quia factum in dubio præsumitur, si de iure faciendum erat.

7 Si noua Constitutio prouinciæ non conueniat, legislatori supplicari potest; atque interim dum responsum expectatur, eius executio differri.

C A P. IV.

De Materia Legis humanæ.

1 **L**ex humana, etiam ciuili, præcipi possunt, non tantum opera iustitiæ, sed etiam aliarum moralium virtutum, iisq; contraria prohiberi. § 9.

2 Non omnes virtutum actiones præcipi possunt, (quia quædam nimis arduæ, vt Consilia Euang.) neque omnia peccata, etiam externa ab humano Magistratu prohiberi, sed multa permitti debent (sic lupanaria, vsuræ Iudæorum) ad maius Reipub. Malum euitandû; quia lex humana ponitur multitudini seu communitati; in qua maior pars est hominum virtute non perfectorum. Quare ferme non nisi grauiora peccata legibus prohiberi solent, à quibus moraliter possibile est, maiorem partem abstinere, maximè,

maximè, quæ alijs noxia & humanæ societati incommodant.

NB. Etiam præcipi & prohiberi possunt, quæ alioquin sub naturale & diuinum præceptum cadunt; quia nihil prohibet, aliquem pluribus titulis obligari ad idem præstandum vel omittendum.

NB. Quod lege naturali aut diuinâ absolutè præceptum est, interdum humanâ lege determinatur ad certum tempus, V. C. Paschalis communio, preces horariæ.

Legislator, iuxta legitimam suam intentionem, seu motuum efficere potest vt opus aliquod sit medium, siue materia alicuius virtutis conueniens aut necessaria, sicut videre est in Ecclesiasticis præceptis ieiunij, M. ff. x. idem dicendum de actionibus ex obiecto indifferentibus, vt mercatura diebus festis, reuerentia & cultus Religionis. Hinc qui ieiunium violat contra temperantiam peccat, cuius intuitu ac sine lex Ecclesiastica lata, & qui mercaturam die festo exercet, contra virtutem Religionis.

Nulla lex humana extendere se potest ad actus merè internos per se præcipiendos. Prob. ex iure Can. c. 1. 15. q. 6. *Quod non possit humano iudicari examine, quem Dominus suo reseruat.* Et in c. sicut de sim. Ecclesiam non iudicare de occultis Et l. 18. ff. de pœnis apud Gratianum d. 1. de pœnit. *Cogitationis pœnam nemo patitur: Quod verum est si stetur intra fines cogitationis, non item, si exequendi propositum externo signo manifestetur, quamuis sine successu.* Prob. 2. Rationibus; Quia frustra & inefficaciter lex ad communitatem fertur, si legislator cognoscere non possit, vtrum obseruetur, neque ad eius obseruationem compellere. *Quare leges ferre, & secundum leges iudicare ad*

re ad

re ad eandem potestatem pertinet : atqui de actibus internis suapte naturâ latentibus, humanus Legislator iudicare non potest. Nam *secretorum solus Deus cognitor & iudex est*, c. erubescant. d. 32. Ergò. Secundo, Cum omnis humana potestas, in hominum societate fundetur : Hæc autem materialis & sensibilis sit, convenit ut humana potestas solum se extendat ad actiones humanas, quatenus in exteriorem materiam transeunt, & signo aliquo produntur. Tamen quandoque huiusmodi externæ actiones occultæ manent per accidens, quia à nemine videntur, actionibus destituuntur. Sic Ecclesia prohibet, & latâ excommunicatione punit. V. C. hæresin externo signo proditam.

NB. Occultum duplex, Per se, quod non est probabile, sed suapte naturâ occultum, ut cogitationes. Et occultum per accidens, quod exterius expressum est, ut suapte naturâ deprehendi possit, licet à nemine deprehendatur.

6 Qui opus præceptum, quatenus ex obiecto bonum est, implet, quamvis mala intentione, is legem humanam non violat. V. C. Ecclesia præcipit ieiunium, Finis autem huius præcepti est, ut gula refrænetur, & caro spiritui subijciatur. Si jam quis ieiunet ob vanam gloriam, is non violat præceptum Ecclesiæ, quamvis ob vanam gloriam venialiter peccet. Ratio, quia intentio & finis præcepti non cadit sub præceptum, imo nec cadere potest, cum modus agendi ex virtute & proposito honestatis omnino intrinsecus & non apparens sit.

7 Qui opus præceptum secundum substantiam præstat, etsi tunc nolit præceptum implere, reuera tamen satisfacit. Exemplum : Si quis die festo Mis-

nam decenter audiat, licet non recorderetur, esse diem festum tamen satisfacit. Sed et si quis Missam die festo decenter audiat, licet expressam habeat intentionem non satisfaciendi præcepto Ecclesiæ, sed aliam audiendi, is reuera satisfacit, & non tenetur aliam audire.

Ratio Conclusionis est, quia lex tantum præcipit voluntariam operis executionem, non quasi reflexam implendi præcepti intentionem; imo eam præcipere non potest, cum omnino intrinseca sit.

NB. Obligatus voto recitandi rosarij, si recitet animo tunc non satisfaciendi, tenetur iterum recitare (Nam obligatio voti provenit ex voluntate voluntis) sin autem immemor voti sui rosarium dicat, reuera liberatur.

Actus interni ab humana potestate præcipi possunt vel prohiberi concomitanter, quatenus requiruntur ad moralem substantiam actuum externorum. Ratio, cum homines, qui sunt membra Reipub. partim interno animo, partim externo, ac materiali corpore constent: fit, ut & interiores hominis actiones non aliter sub Reipub. gubernationem cadere possint, nisi quatenus ad externas actiones diriguntur, easque aliquo modo informant.

Si ebrius, dormiens aut mentis impos dicat horas canonicas, non satisfacit præcepto, sed debet iterum recitare; si ad mentem redeat. Ratio, quia leges homini imponuntur, ut eas humano & non brutorum modo impleat, eadem est ratio de eo, qui coactus & inuitus Missæ interest, non implet præceptum, quia coactio tollit voluntarium ac liberum, sine quo lex nec impleri nec violari potest. Quæ doctrina vniuersim vera est, si loquamur de formali imple-

imple-

inpletionem legis, ad quam omnino requiritur voluntarium.

10 Aliud est de materiali executione legis, ut si quis in somno vel per vim adactus, decimas parochi soluat, materialiter & in effectu satisfactum est legi, ut non sit opus alias decimas dare. Nam sicut homo sine culpa legem materialiter violare potest, V. C. rem alienam ob inculpatam ignorantiam auferendo; ita etiam sine laude legem materialiter implere potest, ut in exemplo posito, item in ieiunio cernere est, si quis à carnis esu absteineat, quia per vim ad eam accedere prohibetur. Sed quaedam praecepta versantur circa Actiones, quae in sui executione intrinsecè includunt voluntarium & liberum; ut mirum non sit, si dormiente ebrio, coacto praestari non posse, & huiusmodi spectant exempla supra posita de Missa audiendi Canoniarum horarum prece; quippe quae voluntariam animi intentionem necessario requirere videntur.

11 Qui opus sub censura Ecclesiastica prohibitum omnino inuitus intermittit, modo illud opus spectata intentione Ecclesiae in executione non requirit intrinsecum concursum voluntatis, euitat censuram, ut si solutio decimarum sub Excommunicationis praecepta, & aliquis vi adactus soluat: secus si opus ab Ecclesia praeceptum, requirat intrinsecum concursum voluntatis, ut si sub poena excommunicationis missae auditio praecepta, & quis vi adactus audiat, incurrit poenam excommunicationis. Denique qui opus qualecunque sub censura prohibitum omnino inuitus intermittit, poenam statutam non incurrit, ut si in diocesi sub excomm. prohibitum sit carnes in quadragesima comedere, & Titius per violat

violentiam ab amicis arceatur, ne eas comedat. Ratio harum assertionum est: Nam leges pœnales intelliguntur secundum effectum realem & consummatum: qui autem omnino inuitus & reluctans continetur in loco sacrificij, is reipsa non exequitur opus præceptum sed legem omnino violat. Qui vero coactus decimas Parocho suo soluit, & inuitus abstrahitur ab esu carniū die interdicto: hi licet secundum internum affectum transgrediantur legem; non tamen secundum effectum æternam seu consummationem: Ergo censuram legis non incurrunt.

Qui ob metum opus præceptum exequitur, V. 12
C. Puer qui ob metum verberum à pædagogo adactus Missæ decenter audit, satisfacit: Ratio, quia metus non tollit voluntarium simpliciter, sed solum secundum quid. Quod si verò puer sub conditione nollit audire si pædagogus non adesset, nihilominus implet præceptum licet peccet contra Religionis virtutem interno affectu, quia lex Ecclesiæ directè tantum præcipit attentam Missæ auditionem, quam si puer adhibuit, totum præceptum implevit, tamen eadem lex per consequentiam efficit, vt dum præcipit Missam audire, etiam ipsum propositum conditionatum, siue etiam simplex affectus non audiendi missam, si non auferat malitiam obiecti, prohibitus sit.

Eodem modo peccat, quem postea pœnitet, quod audierit sacrum. Hoc sumitur ex c. nulli, dist. 19. *Nulli fas est, vel velle, vel posse transgredi Apostolica sedis præcepta.*

Cum lex Ecclesiastica præcipit opus aliquod 13
pium, V. C. vocalem orationem, sacram Confessionem,

nem,

nem, consequenter etiam præcipit actum internæ
mentis, quem opus illud essentialiter includit: quia
Ecclesia non præcipit, vt simulatè orent, nec fictè
confitentur: qui autem sine interna attentione o-
rat, confitetur sine vlla animi contritione, is non ve-
rè sed fictè orat & confitetur. Ergo non satisfacit Ec-
clesiæ præcepto. NB.

Non potest Prælati, nisi regularis sit, subditum
sub peccato obligare ad habendam certam intentio-
nem in opere: V. C. vt ieiunia & orationes fiant in
statu gratiæ. Prælato tamen regulari paulo maior po-
testas in suos competit, ratione voti religiosi obedi-
endi Prælato in omnibus, quæ secundum regulam
vel ordinis consuetudinem præcipiuntur.

- 14 In ijs quæ pertinent ad naturam Corporis con-
seruandam & propagandam, homo sui iuris esse de-
bet, ac soli Deo subiectus. Ratio, quia omnes homi-
nes naturâ sunt pares, in his quæ pertinent ad corpo-
ris conseruationem & propagationem. Vnde non
tenentur nec serui Dominis, nec filij parentibus o-
bedire in matrimonio contrahendo, vel virginitate
seruanda, &c. Sed in his, quæ pertinent ad disposi-
tionem actuum & rerum humanarum tenetur sub-
ditus suo superiori obedire, secundum rationem su-
perioritatis: sicut miles Duci Exercitus, in his
quæ pertinent ad bellum; seruus Domino in his
quæ pertinent ad opera seruilia; filius patri in pec-
tinentibus ad disciplinam vitæ, & curam
domesticam. 96.